ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 448 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1860

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է . . . . 140 ղրշ
Վեցամսեայ ,, ... 75 ,,
Եռամսեայ ,, ... 40 ,,
Մէկ ֆանուցումը տողին 3 ղուռուշ է։
Ստորագրութիւնները կանխիկ են։
Ստորագրութիւնները ամեն ամսոյն 1ին եւ 16ին կը սկսին։

Դուրս երթալիք լրագիրներուն համար ծախքը առնողին վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի. եւ առանց համբաւն ծախքը խրկողին վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Իտալիայի մէջ կատարված յեղափոխական մեծամեծ անցքերուն վրայ հասարակաց հետաքրքրութիւնը յաղեցընելիք մանրամասն տեղեկութիւններ հասնիլ սկսան այս շաբթու։

Նաբոլիի թագաւորը լատ. սեպտ. 6ին մեկնեցաւ Նաբոլիէն՝ մէկ նաբոլիթան եւ երկու սպանիական ֆրիգատներով։ Նորին վեհափառութեան ճամբայ ելլելու ժամանակը՝ իւր կառավարութեան պաշտօնականները շոգենաւը գացեր են հրաժարական ողջոյն մատուցանելու իրենց վեհապետին, եւ մեկնելու առենին երբոր ձեռքը համբուրել ուզեր են, թագաւորը ձեռքերն ետին տանելով՝ "չէ Պարոններ, ըսեր է, ձեր պատճառաւն է որ ես այս դժուար վիճակին մէջ կը գտնըվիմ"։

Թագաւորին մեկնելուն հետեւեալ օրը Կարիպալտի Նաբոլի մտաւ յաղթական հանդիսիւ։ Երկու հարիւր կանայք՝ դաշոյններով զինեալ՝ առջեւէն կերթային քաղաքին փողոցներուն մէջ։ Կարիպալտի բաց կառքի մը մէջ նստած էր, եւ անթիւ ժողովուրդ կերթային ետեւէն։ Բոլոր քաղաքն ուրախութեան մէջ էր. երեք օր շարունակ հանդէս եւ գիշերնընալ լուսաւորութիւն պիտի ըլար։

Կարիպալտի զօրապետը Նաբոլի մրտնելուն պէս՝ զինարաններուն մէջ գտած բոլոր պատերազմական մթերքը Սարտենիայի թագաւորին նուիրեց, եւ կըսվեր թէ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորն ալ քանի մը օրէն Նաբոլի պիտի երթար։ Կըսվի նաեւ թէ Կարիպալտի միաք ունէր Պայէթայի վրայ քալելու, ուր ապաստանած էր Նաբոլիի թագաւորը։ Հրաման ըրաւ որ քաղաքական ազատութեան համար դատապարտելոց բանտարկութեան տեղի եղած Սանթա Էլմայի բերդը քանդըվի, եւ ամեն քաղաքացի այն բերդին աւերակներէն մէկ մէկ քար առնեն պահեն՝ի յիշատակ այս յեղափոխութեան։ Բերդին աւերումն արդէն սկըսած էր։

Կարիպալտի նաեւ հրաման խրկեց Մէսինայի բերդը պաշտպանող Նաբոլիթան զօրաց որ անձնատուր ըլլան։ Հրամանատարը յօժարամտութիւն ունէր բերդը տալու, բայց զօրաց մեծ մասը՝ որ օտարազգի են՝ եւ թագաւորին Պայէթա երթալն ալ ստոյգ կերպով չէին գիտեր, դէմ կեցան ու բերդը չտուին։ Կարիպալտի տասն օր ժամանակ տուաւ իրենց։

Այս բերդը՝ 900 թնդանօթով զինեալ է, եւ երկու տարուան պաշար ունի. ուստի եւ պատերազմով առնելու համար երկար ժամանակ եւ շատ արիւնհեղութիւն կըպահանջէ. բայց տարակոյս չկայ որ մէջի զօրքերն՝ իրենց պաշտպանած կառավարութեան վերցած ըլլալուն համոզվին նէ՝ պարապ տեղը դիմադրութիւն չեն ըներ եւ բերդը կուտան։

Նաբոլիթագաւորին ընտանեաց բոլոր անդամները Նաբոլիէն մեկնեցան։ Իւր հօրեղբայր Սիրակուսայի կոմսը՝ որ յառաջադիմական եւ ազատամիտ գաղափարներու ներկայացուցիչն էր իր եղբօրորդւոյն քով, Սարտենիայի թուրինօ մայրաքաղաքը գացեր է Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին քով։

Մարիտէն օգոստոս 31 թուով լուր կուտան թէ Սպանիոյ թագուհին հիւրընկալութիւն ընել առաջարկեր է Նաբոլիի թագաւորին, եւ Սէվիլի պալատն անոր բնակարան յատկացուցեր է։

Նաբոլիէն լատ. սեպտեմբեր 10 թըւով եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Կարիպալտի զօրապետը՝ Սարտենիայի Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը բոլոր Իտալիայի թագաւոր հրատարակեր է։ Նաբոլիի ժողովուրդն ուրախութեամբ ընդուներ է Կարիպալտիին այս յայտարարութիւնը։ Ուստի Նաբոլիի արքունական շէնքերուն վրայ Սարտենիայի դրօշակ պարզվելով՝ 101 թընդանօթ արձակվեր է։ Նաւատորմիղն ալ Կարիպալտիի յայտարարութիւնը սիրով ընդուներ՝ բոլոր նաւերուն վրայ Սարտենիայի դրօշակ քաշվեր է։

Ընդհանուր մէջ կարգէ դուրս համակրութիւն մը կայ Կարիպալտիին եւ անոր ձեռնարկութիւններուն վրայ։ Մեն կողմ ստակ կը հաւաքվի անոր խրկելու համար, եւ հաղարաւոր երիտասարդներ կամաւոր զինուոր կը գրվին ու նաւերով Սիկիլիա ու Նաբոլի կերթան։ Շատ մը թնդանօթ, հրացան եւ պատերազմական մթերքը կը խրկրվին Կարիպալտիի։

—o—

Իտալիայի միւս մասերէն եկած լուրերն ալ խիստ կարեւոր են։

Հռոմի տէրութեան զօրքերուն հրամանատար Լամորիսիէռ զօրապետը որ հիմա 30 հազար կանոնաւոր զօրք ունի ձեռքին տակը, Հռոմի տէրութեան սահմանները պահպանելու եւ դուրսէն ըլլալիք յարձակումները վանելու կը պատրաստվի։ Յայտարարութիւն մը հրատարակեր է, որուն մէջ հրաման կընէ զօրքերուն որ մեծ խստութիւն բանեցընեն այն քաղաքներուն դէմ որ Կարիպալտիի մօտեցած ժամանակը ապստամբին։

Սակայն վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Հռոմի տէրութեան Մարշէղէ, Օմպրիա եւ Մէզարօ գաւառներն ոտք ելլելով Սարտենիայի դրօշակ պարզեր են, եւ պատգամաւորութիւն խրկելով Սարտենիայի թագաւորին՝ անոր օգնութիւնը խնդրեր են։

Սարտենիայի թագաւորը առաջարկութիւն խրկեր է Պապին, թէ քանի որ գաղղիական զօրքերն Հռոմ կեցած են զինքը պաշտպանելու համար, ինքը ուրիշ օտարազգի զօրաց պէտք չունի, հետեւաբար պէտք է որ անմիջապէս ճամբէ Լամորիսիէռ զօրապետին հրամանատարութեան ներքեւ գումարված օտարազգի զօրքերը՝ որոնք սպառնալիք մըն են Իտալիայի. ապա թէ ոչ՝ իր զօրքերը Հռոմի երկիրը պիտի մտնեն ժողովրդեան օգնութիւն ընելու համար։

Այս ազդարարութեան Հռոմի կառավարութիւնն ականջ չկախելով, Սարտենիայի զօրքերն Հռոմի տէրութեան երկիրը մտեր են՝ ապստամբեալ գաւառները դրաւելու համար։

—o—

Նախընթաց թիւերնուս մէջ ծանուցեր էինք, թէ Նաբոլիի թագաւորին հօրեղբայր Սիրակուսայի կոմսը նամակ մը գրեր էր թագաւորին՝ եւ յորդորեր էր որ իր հպատակները լուծէ առինքն ուներցած հնազանդութեան պարտաւորութենէն, եւ անոնց բաղդին որոշումը իրենց յանձնէ։

Հաւասիկ յիշեալ նամակին թարգմանութիւնը։

Վեհափառ Տէր,

Թէ որ մեր թագաւորական տանը վրայ եկած վտանգներուն առաջքը առնելու համար ժամանակաւ հանած ձայնս ըսելի չեղաւ նէ, թոյլ տուէք որ այսօր՝ աւելի մեծ դժբաղդութիւններու պատգամաբեր ըլլալով՝ մտատանջ ձեր սրտին մէջ, եւ անհնարաւոր ու վնասաբեր խորհրդով մը նորէն չմերժըվի։

Իտալիայի պայմաններուն փոխվելը եւ ազգային միութեան դգացումը որ Բալէրմոյի անկմանէն ետքի քանի մը ամիսներուն մէջ եւս աւելի զօրացաւ, ձեր վեհափառութեան կառավարութեանը ձեռքէն վերուցին այն զօրութիւնը որ տէրութիւն կառավարելու համար հարկաւոր է, եւ Սարտենիայի հետ դաշնակցութիւնն անհնար ըրին։ Վերին Իտալիայի ժողովուրդները Սիկիլիայի ջարդերուն լուրերէն սոսկացած ըլլալով՝ Նաբոլիի դեսպանները արտաքին մերժեցին. եւ մենք դժբաղդաբար զինուց բաղդին ձեռքը մնացինք, միամիտ, առանց դաշնակցի, նշաւակ ըլլալով ժողովրդոց ոխերիմ ատելութեանը, որոնք՝ մեր տունը բնաջինջ ընելու ձայնը լսելնուն պէս՝ Իտալիայի ամեն կողմերէն ոտք ելան։

Ու հիմա, քաղաքական պատերազմը՝ որ արդէն տէրութեան ցամաքային գաւառներուն մէջ մտած է, անոնց հետ մեր թագաւորական տունն ալ պիտի տանի ձգէ այն վերջին կործանման խորխորատին մէջ զոր չար խորհրդակիցներու անօրէն խորամանկութիւնները երկար ժամանակէ՝ի վեր պատրաստեցին Պուրպոնեան Կարոլոս Գ. ին թոռներուն։ Քաղաքացեաց արիւնը՝ անօգուտ տեղը թափվելով՝ տակաւին պիտի ողողէ տէրութեան քաղաքները, եւ դուք՝ օր մը ժողովրդեան յոյսն ու սիրելին՝ այս եղբայրասպան պատերազմին միակ պատճառը սեպվելով ամենուն նողկալի պիտի ըլլաք։

Վեհափառ Տէր, տակաւին ժամանակ կայ, ազատեցէք մեր տունը բոլոր Իտալիայի անէծքէն. հետեւեցէք Բարմայի մեր արքայազուն ազգական դքսուհւոյն ազնիւ օրինակին, որ քաղաքական պատերազմը վրայ հասնելուն պէս՝ իր հնազանդութեան պարտաւորութենէ եւ զանոնք իրենց վիճակը որոշելու տէր ձգեց։ Եւրոպա եւ ձեր ժողովուրդները չեն մոռնար այս վեհամտութիւնը. եւ ան ժամանակը դուք, վեհափառ Տէր, կրնաք ձեր ճակատը վստահութեամբ առ Աստուած վերցընել, որ ձեր վեհափառութեան այս ազնուասրտութեան գործն անվարձ չթողուր։ Ձեր սիրտը դժբաղդութեան մէջ փորձըվելով հայրենեաց ազնիւ զգացումներուն կը բացվի, եւ դուք կօրհնէք այն օրը ուր ինքզինքնիդ վեհանձնաբար զոհած ըլլաք Իտալիայի մեծութեանը։

Այս քանի մը խօսքերով, վեհափառ Տէր, իմ փորձառութեամբս վրաս դրված նուիրական պարտաւորութիւն մը կը կատարեմ։ Կ՚աղաչեմ Աստուած որ քեզ լուսաւորէ եւ իւր օրհնութեանցը արժանի ընէ։

Ձերում վեհափառութեան ամենասիրելի
հօրեղբայր
ԼԷՕՊՈԼԴ, ԿՈՄՍ ՍԻՐԱԿՈՒՍԱՅԻ
Նաբոլի
1860 24 օգոստ.

—o—

Մարսիլիայէն սեպտեմբեր 3/15 թըւով մայրաքաղաքս եկած հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ Սարտենիայի զօրքերն Հռոմի երկիրը մտնելուն վրայ, Թուրինի ու Նաբոլիի դաղղիական դեսպանները մեկներ են։ Այսու ամենայնիւ կը կարծըվի ընդհանրապէս թէ Աստրիա միջամտութիւն չընելու որոշմանը վրայ հաստատ կը մնայ։

Նաբոլիի թագաւորը Պայէթայէն Սպանիա գացեր է։

Նաբոլէոն կայսրը Մարսիլիայէն Բօրսիքայի Այաքսիո քաղաքը գացեր՝ յաղթական հանդէսներով ընդունվեր է. անկէց ալ Ճենովայ գացեր է։

—o—

Աւստրիոյ կառավարութիւնը Վենետիկի վրայ յարձակում դուշակելով՝ անդադար զօրք եւ պատերազմական մթերք կը խրկէ հոն եւ բերդերուն սպառազինութիւններն ու պաշտպանութեան միջոցները կաւելցընէ։ Սկսեց զատ Վենետիկի երկաթուղիները Գերմանիայի երկաթուղիներուն կցելու ճիւղը ժամառաջ լմնցընելու կաշխատի։

Վիէննայէն սեպտ. 3 թուով լուր կուտան թէ Վիրոնայի մէջ յեղափոխական ժողով մը երեւան ելեր, անդամներէն ոմանք եւ շատ ալ թուղթեր բռնվեր են՝ որոնք Սարտենիայի տէրութեան վնասաբեր զարմանալի տեղեկութիւններ կուտան եղեր։

—o—

Ռուսիոյ կառավարութիւնը 15-20 տարին անգամ մը տէրութեան բոլոր ժողովուրդներուն աշխարհագիրը ընելու սովորութիւն ունենալով, Խրիմի պատերազմէն ետեւ՝ որուն այնչափ մարդ զոհ գնաց՝ հրաման ըրաւ նոր աշխարհագիր մը ընելու որն որ այս օրերս լմնցեր է:

Այս նոր աշխարհագրին նայելով, Ռուսիոյ բոլոր բնակչութիւն է՝ առանց ցեղի կարգի եւ վիճակի խտրութեան՝ 68 միլիոն 931 հազար 728 հոգի, որոց 33 միլիոն 655 հազար 824ը այր եւ մնացեալը կին են:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիշէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ բարձրագոյն Դրագրդը Մէհմէտ փաշան օգոստոս 14ին դեռ հոն կը գտնուէր. եւ կասելցընեն թէ յիշեալ դաւառին գործերուն կարեւորութեանը նայելով, Նորին բարձրութիւնը մինչեւ օգոստոսի 20ը հոն կենալու եւ ետքն ալ տակաւին Ռումելիի զանազան դաւառները պտըտելու դիտաւորութիւն ունէր:

—o—

Պէրութէն օգոստոս 21 թուով գրուած նամակ մը հետեւեալ լուրերը կուտայ:

" Օգոստոս 3/15 ին՝ որ Դաղղիացւոց Ս. Նաբոլէոն կայսր ծնն էր, Պէրութի դաղղիական հիւպատոս Պէնթիվոլիս կոմսը մեծ կոչունք մը ըրաւ, որուն հրաւիրուած էին բոլոր հիւպատոսները, օսմանեան տէրութեան եւ ուրիշ տէրութեանց նաւախումբներուն հրամանատարները, օգնութեան յանձնաժողովին նախագահ Էպրօ էֆէնտին եւ ուրիշ գլխաւոր պաշտօնատարներ:

" Այս կոչունքին մէջ Դաղղիոյ հիւպատոսը Ս. Նաբոլէոն կայսր կենդանութեանը բաժակ առաջարկելով, գաղղիացւոց Ծովապետն ալ վեհափառ Սուլթանին կենացը առաջարկեց, եւ երեք անգամ կեցցէ կայսրն Դաղղիացւոց, կեցցէ վեհափառ Սուլթանը գոչեցին բոլոր հանդիսականները:

" Յետոյ Մուսթաֆա փաշա Ծովապետը գաղղիացւոց կայսրուհւոյն կենացը բաժակ առաջարկեց, Անդղիոյ հիւպատոսը գաղղիացւոց կայսրորդիին, եւ վերջապէս Դաղղիոյ հիւպատոսը վեհափայլ Ֆուատ փաշային կենացը եւ անոր պաշտօնին յաջողութեանը բաժակ առաջարկեց:

" Մայիս 7/19 ին Ս. սեմ. Ֆուատ փաշային կողմանէ յատուկ ուրհանդակով հրաման եկաւ Էպրօ էֆէնտիին որ շուտով Սայտա երթայ ու շրջականերուն ապահովութեանը միջոցներուն հրամայէ: Գնաց Էպրօ էֆէնտին, զօրանոցներն եւ ուրիշ տեղերը աչքէ անցուց, եւ իմացաւ մանրամասն քննութեամբ որ քաղաքն առժամանակեայ կերպով կառավարող Ալի էֆէնտին՝ օրինաց եւ արդարութեան համաձայն կը վարվի, եւ քաղաքն ու շրջականները ապահովութեան մէջ են:

" Բայց Տիւրոսի կողմը եղած Ն'էպպաթ անուն նահանգին (գաղա) վիճակը քննելուն, իմացաւ սուրգեց Էպրօ էֆէնտին որ լաւ չկառավարվիր եւ քանի մը զեղծումներ տեղի ունեցեր են, Միւտիրը պաշտօնէն ձգեր եւ Իսմայէլ պէյը՝ որ կարուկ եւ ուղղութիւն սիրող անձ մըն է՝ Ն'էպպաթի Միւտիր կարգեր է:

" Օգոստոս 8/20 ին Էպրօ էֆէնտին Սայտա դարձեր էր:

" Ս. սեմ. Ֆուատ փաշան Դամասկոսի մէջ իւր պաշտօնը լմնցընելէ ետեւ Պէրութ պիտի գայ հոս տեղի յանցաւորները դատելու համար:

Նոյն քաղաքէն օգոստոս 28 թուով գրված նամակ մ'ալ հետեւեալ լուրերը կուտայ:

" Սորեստանի մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ, բայց 'ի Աքիայէն՝ ուր քիչ մը շփոթութիւն կայ կըսվի: Քաղաքին փողոցներուն մէջ պատերուն վրայ փակած դիրեր տեսնըվեր է, որոնք տաճիկները կը հրաւիրեն եղեր քրիստոնեայները ջարդելու: Այս գիրերը քանի մը սրիկայներու գործ կը համարվին որոնք անկարգութիւն հանել կուզեն:

" Դամասկոսէն եկած վերջին լուրերուն ժամանակը վսեմ. Ֆուատ փաշան դեռ կը շարունակէր քննութիւնները ու ձերբակալութիւնները: Անցեալները Կ. Պոլիս խրկըված 284 յանցաւորներէն զատ, այս օրերս դարձեալ 500ի չափ տաճիկ խրկըվեցան հոս, եւ ասկէց ալ շոգենաւ դրվելով Կ. Պոլիս խրկըվեցան:

" Իմացայ անուղղակի կերպիւ թէ վսեմափայլ Ֆուատ փաշան՝ Մէքկէի ուխտաւորներուն Դամասկոս հասած ժամանակը՝ քաղաքին բնակչաց օգտին համար՝ քանի մը օր ազատ պիտի թողու յիշեալ ուխտաւորներուն ան կէց անցնիլը, եւ ինքը նոյն միջոցին Պէրութ պիտի գայ, ու նախորդ կուսակալ Խուրշիտ փաշային եւ ուրիշ բանտարկեալ պաշտօնատարներուն դատաստանը պիտի տեսնէ:,,

Դամասկոսէն օգոստոս 23 թուով գրված նամակ մը կը ծանուցանէ թէ մահուան դատապարտեալ սաճիկներուն տուները կնքըվեր են, եւ կերեւի որ յարբունիս պիտի գրաւին 'ի նպաստ ֆեսս կրող քրիստոնէից:

Ամեն մէկ քրիստոնէի՝ օրը մէկ հաց եւ 50 փարա կը տրվի կառավարութեան կողմէն, տղայոց ալ 25 ական փարա: Սանկով տասն եւ չորս օրուան մէջ՝ 738000 դուրուշի հաց, սառակ, ոսքի աման եւ զանազան պիտոյք տրվեր է քրիստոնէից:

Պէրութէն գրված ուրիշ նամակներուվկայութեանը նայելով Աքիայի մէջ հասարակաց խաղաղութիւնը չէ աւրըվեր բընաւ, եւ քանի մը խռովարարներու գրդռիչ գրութիւններն արդիւնք մը չենունեցեր: Նաբլուզի մէջ ալ խռովութիւն ծագելու լուրերը հաստատութիւն չեն գտած: Միայն թէ, վսեմափայլ Ֆուատ փաշան զօրաց գունդեր խրկեր է Աքիա, Նաբլուզ եւ ուրիշ քանի մը տեղեր, որպէս զի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը հաստատ մնայ, եւ անկարգութիւն հանելու յանդգնողներն անմիջապէս եւ խստիւ պատժըվին:

—o—

Շաբաթ օրը Պէրութէն հետեւեալ հեռագրական լուրը եկաւ Ռ. Դուռը:

"Պէրութ 9 սեպտ. 1860

" Իմա սուրհանդակ մը հասաւ հոս Դամասկոսէն: Նախորդ Միշեր Հմէա աղան, Հասպէյայի եւ Տէյր-էլ-Քամարի զօրաց հրամանատար Օսման պէյ եւ Ապտիւլ Սէլամ պէյ գնդապետները եւ ուրիշ ասոնցմէ վար աստիճան ունեցող պատշաճակալներն հրացանի բընվեր են Դամասկոսի մէջ:

" Ս. սեմ. Ֆուատ փաշան Դամասկոսէն ելեր՝ Քապ-Էլիաս հասեր է, որ ասկէց 12 ժամու ճամբայ հեռու է: Ս. աղն առաւ Պէրութ պիտի մտնէ: Փառաւոր ընդունելութիւն մը կը պատրաստվի իրեն՝ վեհափառ Սուլթանին երեսփոխանն ըլլալուն համար: ,,

—o—

Օգոստափառ ինքնակալը՝ Ճէզայիրցի մեծահամբաւ Ապտիւլ-Քատիր էմիրին առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց՝ Դամասկոսի անցքերուն ժամանակը ըրած արիական ջանքերուն եւ հաղարաւոր քրիստոնէից կեանքը ազատելուն համար:

Նորին Կ. վեհափառութիւնը Ս. Խաչին կայսերական բանակին քաղաքական գործակատար (ատան բոլիթիք) Կոստանդեան մեծարգոյ Կոստանդ էֆէնտիին եւ նոյն բանակին բժշկապետ Պէլիզար Պէյին Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց 'ի վարձատրութիւն իրենց փութաջան եւ հաւատարիմ ծառայութեանցը:

Նորին կայսերական վեհափառութիւնը նաեւ Ս. անայ առաջնորդ Գեբրպատիւ Իգնատիոս վարդապետին չորրորդ կարգի եւ նոյն քաղաքի հայոց երեւելիներէն Յապոնճեան մեծարգոյ Հայրապետ աղային եւ Պիթլիսլեան Սահակ տղային հինգերորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց:

—o—

Կայսերական հրամանաւ՝

Բ. Դրան արտաքին գործոց պաշտօնատան օտար լեզուաց թղթակցութեան դիւանին անդամ Ճծապատիւ Օտեան Դրիգոր էֆէնտին նոյն դիւանին գլուխ անուանեցաւ:

Ռուսիայի տէրութեան Պէռլին մայրաքաղաքը նստող օսմանեան դեսպան Երիստարքի Պէյը առաջին կարգի երկրորդ աստիճանի պաշտօնատար անուանեցաւ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ազգային Քաղաքական ժողովոյն անդամ ընտրըված յարգելեաց երեքէն աւելին բանաւոր պատճառաւ հրաժարելով, Ազգային Սահմանադրութեան համեմատ անոնց տեղ ուրիշ անձինք ընտրելու համար այսօր ընդհանուր ժողով կը գումարի Պատրիարքարանը:

—o—

Նախընթաց թիւերնուս մէջ համառօտիւ ծանուցեր էինք թէ երբեմն հայ վարդապետ եւ հիմա բողոքականութեան յարեալ Գ. Իսրայէլը՝ բողոքականաց Ը-եռոբէբ լրագրին եւ Մէհմոյ-Հոգեւոր-ի միջոցաւ բողոք հրատարակեր է ազգային Պատրիարքարանին եւ լրագրոյս դէմ, որպէս թէ իր վրայ զրպարտութիւն ըրեր են, եւայլն, եւայլն, եւայլն, եւ խոստացեր էինք անոր պատասխան տալու ներկայ թիւերնուս մէջ:

Մեր խոստմունքը խղճի մտօք եւ լիովին կատարելու համար՝ պարտք կը համարինք նախ մեր արգոյ ընթերցողաց աչքին առջեւ դնել Գ. Իսրայէլին բողոքոյ նամակը որ Ը-եռոբէբի հրատարակչին ուղղած է, եւ անալ նոյնութեամբ եւ ամբողջ հրատարակած է:

Մեծապատիւ հրատարակիչ.

Մասիս լրագրի միջոցաւ օգոստոսի 18 ամսաթուով մեր վրայ ամբաստանութիւն մը հրատարակուեր էր, իբրու թէ Մասիսի ասուածեան նայելով ծանր յանցանք մը ըրած եմք եղեր, եւ կրօնական ժողովը կոչուելով երկար քննութիւններէն 'ի զատ հոն տեղ մեր խոստովանութեամբ ըսած յանցանքը որպէս թէ ըստուգուած է եղեր մեր վրայ:

Ահաւասիկ պատուական լրագրոյդ միջոցաւ (եթէ կը բարեհաճիք) կը պատասխանեմ՝ բողոքելով այսօր, եւ երբ եւ իցէ 'ի լուր բոլոր Հայոց ազգի, եւ ամենայն մարդկան, որ Մասիսի հրատարակած ամբաստանութիւնը բոլորովին սուտ է, զրպարտութիւն է, եւ անիրաւ՝ անտեղի եւ անստոյգ շաղփաղփութիւն: Ապան զի մեք ոչ եւ իցէ յանցանք մը (Տէր մի արասցէ) ունեցած չեմք, եւ կրօնական ժողովի ներկայութեամբ քննութիւն մը եղած չէ մեր մասին, եւ մեք այսպիսի յանցանք ունենալը խոստովանած չեմք եւ ոչ մէկ կերպիւ ստուգուած ալ չէ մեր վրայ: Եւ հետեւաբար՝ մինչ կի դատախազ մը անդամ ուր եւ իցէ մեզ ներկայ ժողովի մը առեան չեմք տեսեր մեր իսկ աչքը, որուն հետ եթէ հարկ բլլար նէ դատուէինք, եւ փախստական ալ չէ՞ եղեր՝ ինչպէս Մասիս կը ծանուցանէ. ուստի եւ կրօնական ժողովը զենքը իւր կարգէն լուծեր է ըսելն ալ իրաւունքէ ամենեւին դուրս է, ... :

Եւ արդ՝ ահաւասիկ ամենուն կը ծանուցանեմք մեր կողմանէ, եթէ այնպիսի յանցանք մը ունիմք նէ, խառն յանձնաբարական ժողովի ներկայութեան քննուիլ դատուիլ մեք մեզէն կամակար պատրաստ եմք:

Բարձրագոյն Տէր, բողոքելով եւ ծանուցանելով զայս Ձեր վսեմութեան, եւ 'ի ձեռն Ձեր ամբողջ Հայազգեացն իմոց՝ մնամ խընկելի անդին կենացդ աղօթարար:

Իսրայէլ Վարդապետ * Թ.

Ի Պէպէք, 1860, օգոստոսի 21:

Այս զարմանալի բողոքը կարդացողները՝ թէ որ տակը Պէպէք բառը չտեսնէին՝ անշուշտ պիտի կարծէին թէ Գ. Իսրայէլը Նաբլը Դարուի եկեղեցւոյն խուցէն կամ Արմաշու վանքէն գրած է. վասն զի այնպիսի խօսքեր ու առաջարկութիւններ կան մէջը, որոնք իր եկեղեցին ուրացող, իր կարգին եւ ուխտին դրժող եւ իր հոգեւոր գլխէն ու ազգէն ապրստամբող անձի մը՝ մանաւանդ կրօնաւորի մը անհնար էր ընել: Բ. հայ Ը. ն ոչ հայոց Պատրիարքէ կը ճանչնամ ե՞ ոչ պատրիարքանը. ե՞ բողոքական եմ ըսելով երթալ Պէպէք բողոքականաց դպրոցը նստիլ եւ հոնկէց Հայոց ազգին ու Պատրիարքարանին առաջարկել թէ [illegible] պարբասար է, եթէ այնպիսի յանցանք մը ունի, խառն յանձնաբարական ժողովի մը ներկայութեանը քննելու՝ ե՞ դատելու՝:

Կատակ կընես թէ կը զառանցես, Գ. Իսրայէլ: Թէ որ դուն յանցաւոր չէիր, թէ որ անմեղութեանդ վրայ վստահ էիր, ինչո՞ւ յանձն չառիր դատախազդ հետ դէմ առ դէմ գալ՝ երբոր քեզի առաջարկվեցաւ . . . . :

Բայց խորհրդածութիւնները ետքի ձգենք եւ նախ Կրօնական ժողովին ատենագրութիւններն աչքէ անցունենք:

Այս վաւերական գրութիւնները կը վկայեն թէ ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք հայրը Կրօնական ժողովոյ անդամ երկու երեւելի վարդապետներու ներկայութեամբ Իսրայէլ (վարդապետը) կանչեր, իրեն դէմ եղած ըստորագրեալ բողոքը իրեն հաղորդեր է: Ինքը նախ ուրացեր է իր յանցանքը՝ զրպարտութիւն է ըսելով. բայց երբ

*Այս ստորագրութիւնը նամակագրին այժմեան վիճակին նայելով զարմանալի հակասութիւն մընէ, որ չկրնար համաձայնիլ ոչ Լ. Էվանի Հէրալտ լրագրին ըրած այն յայտարարութեանը հետ թէ Գ. Իսրայէլը ներքին համոզմամբ ընդունած է բողոքական կրօնը, եւ ոչ Ը-եռոբէբին կրօնական կարծեացը հետ, որ Ս. Աստուածածնայ տիտղոսով կրօնական պաշտօնեայ չճանչնար եւ բողոքականութեան մէջ չընդունիր: Ասիկայ միայն բաւական ապացոյց մընէ որ Գ. Իսրայէլին բողոքականութիւնը կեղծ է եւ ներքին համոզմամբ չէ, հետեւաբար Լ. Էվանի Հէրալտին ըրած յայտարարութիւնն ալ անհիմն է:

բոր Ս. Պատրիարքն առաջարկեր է իրեն, որ եթէ իր անմեղութեանը վերայ կը վստահի, դատախազը* բերվի եւ առնոր հետ երես առ երես խօսելով իր անմեղութիւնը հաստատէ. որով ոչ միայն ինքը արդարանայ, այլ եւ ամբաստանողն ալ խստիւ պատժվի՝ եկեղեցական անձի մը վրայ այնպիսի ծանր զրպարտութիւն մը ընելու յանդգնելուն համար։

Սկէց աւելի յարմար առիթ կրնար ըլլալ Գ. Իսրայէլին իր անմեղութիւնը յայտնելու. բայց ինքը սկսեր է մտածել, եւ վերջապէս դատախազին հետ դէմ առ դէմ խօսելու չհամարձակելով՝ ինքզինքը Ս. Պատրիարքին տնօրէնութեանը յանձներ է։

Ս. Պատրիարքն ալ ժողովական վարդապետաց հետ խորհելով՝ խմացուցեր է իրեն թէ կրօնաւորական ուխտերուն գլխաւոր մէկ կէտին այսինքն ողջախոհութեան դէմ մեղանչած ըլլալուն համար պէտք է որ ապաշխարութիւն յանձն առնու ըստ եկեղեցական կանոնաց, եւ մայրաքաղաքէս հեռու վանք մը քաշվի, որպէս զի թէ ինքը առակ նշաւակի չըլլայ հոս կենալով եւ թէ ժողովուրդը գայթակղութենէ պահպանվի։

Իսրայէլ (վարդապետը) գոհութեամբ յանձնառու կըլլայ այս անօրէնութեան, եւ կը խնդրէ որ Երմաշու վանքը երթայ։

Ս. Պատրիարքը՝ ալ աւելի առաջ տանելով բարեսրտութիւնն ու յանցաւորին պատիւը պահպանելու հոգածութիւնը, կառաջարկէ իրեն, որ իր յօժարութեամբը Երմաշու վանքը երթալու խնդրագիր մը գրէ տայ, եւ այն խնդրագրին համեմատ հրամանագիր մը առնելով երթայ, որպէս զի պատուաւոր հիւրընկալութիւն մը դտնէ վանքին մէջ։

Ինքն ալ շնորհակալ ըլլալով, անմիջապէս հետեւեալ խնդրագիրը կը գրէ։

Ամենապատիւ սրբազան Տէր իմ.

Անձնական վատառողջութիւնս ինձ չներեր քարոզչութիւն ընել. այս մասին կաղաչեմ, մեզ հրաման ընէք առ ժամանակ մը Երմաշու սուրբ Աստուածածնայ վանքը երթալ օգափոխութիւն ընելու։

Ամամ բարձրագոյն բարեհաճութեան ձեռքն, եւ յաւէտ սպասարկ երախտապարտեալ

1860. յուլիսի 17 Իսրայէլ վարդապետ
Ի Կ. Պոլիս։ Թաղէոսեանց։

Այս խնդրագիրը Ս. Պատրիարքին տալէն ետեւ, հրաման կը խնդրէ երթալու ճամբու պատրաստութիւն տեսնելու, եւ հետեւեալ առաւօտուն նորէն Պատրիարքարան դառնալով հրամանագիրն առնելու եւ անմիջապէս ճամբայ ելլելու։ Ի՞ստանայ հրամանը, Պատրիարքարանէն դուրս կելլէ, Նառը-գաբու կերթայ եւ գիշերը հոն մնալով, առաւօտուն՝ փոխանակ Պատրիարքարան եւ անկէց ալ իւր խոստմանը համեմատ շոգենաւը երթալու՝ բողոքականաց ազգապետին կերթայ ու կրօնքը կը փոխէ։

Իսրայէլ (վարդապետին) այս վարմունքին վրայ, Ս. Պատրիարքը պարտաւորեցաւ եղելութիւնը Առժամանակեայ Քաղաքական ժողովին ծանուցանելու։ Քաղաքական ժողովն ալ իր յուլիս 21 նստին մէջ յանձնաժողով մը կազմելով՝ վերոյիշեալ պատանին հարցաքննեց խիստ մանրամասն կերպով։ Հետեւեալ օրը Ս. Պատրիարքը եկեղեցականաց ժողով դումարելով, եղելութիւնը անոնց առջեւ դրաւ։ Անոնք ալ վերստին յատեան կոչեցին ամբաստանող պատանին եւ երկար բարակ հարցաքննելէ ետեւ՝ վճռեցին որ Իսրայէլ (վարդապետը) ինքնակամ իր ուխտին դրժելէ ետեւ իր եկեղեցին ալ ուրացած ըլլալով, լուծեալ է իւր եկեղեցական կարգէն, հետեւաբար, թէ եւ օր ըլլայ ու նորէն վերադառնայ մեր եկեղեցին, լոկ աշխարհական պէտք է ճանչցվի։

Այս վճիռը՝ մէկ եպիսկոպոս, եօթն վարդապետ եւ ութ քահանայ իրենց սորագրութեամբը վաւերացընելէ ետեւ, հետեւեալ կիրակի օրը կարդացվեցաւ մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։

Կրօնական ժողովին ատենագրութեանցը մէջ ասոնք մանրամասնաբար պատմված ըլլալէ զատ՝ պատանիին հարցաքննութիւնն ալ ամբողջ արձանագրված է, բայց մենք 'ի պատիւ հաւատութեան արժան չենք համարիր զանոնք հոս հրատարակել։

Սա ալ կը պատմեն մեզի թէ Գ. Իսրայէլը Պատրիարքարանէն Նառը Գաբու դացած իրիկունը՝ տեղւոյն եկեղեցականներուն դանդատ ըներ է թէ իր վրայ զրպարտութիւն մը ըլլալով, Երմաշու վանքն երթալու հրաման եղած է իրեն։ Եկեղեցականները միամտութեամբ կարեկից ըլլալով խորհուրդ կընեն որ հետեւեալ օրը Պատրիարքարան երթան բողոքին, եւ որպէս թէ անմեղին պաշտպանութիւն ընեն։ Այս մտօք առաւօտուն շոգենաւ կը նստին Գ. Իսրայէլին հետ, ու Գումրգաբու կերթան։ Երբոր ցամաքը կելլեն, Գ. Իսրայէլը կերպով մը զանոնք կը ճամբէ, եւ ինքը փոխանակ Պատրիարքարան երթալու՝ բողոքական ըլլալու կերթայ։

Ի՞նչ պիտի ըսէ Գ. Իսրայէլը այս պատմվածներուն համար։ Կրնայ ըսել թէ սուտ եւ շինծու են։ Կրնայ ըսել թէ Ս. Պատրիարքն ու ժողովականները խօսք մէկ ընելով քովերնուն հնարեր են։ Կրնայ այսուհետեւ հաւատցընել մէկու մը թէ իր վրայ զրպարտութիւն եղած է, երբոր ինքը չէ ուզած իր դատախազին հետ դէմ առ դէմ գալ։ Ինչո՞ւ չհամարձակեցաւ այն ժամանակը, եւ ինքզինք Ս. Պատրիարքին տնօրէնութեանը յանձնեց։ Սխալ իր յանցաւորութիւնը խոստովանիլ չէր մի։ Ինչո՞ւ ընդունեց Երմաշու վանքն երթալու որոշումը, եւ փոխանակ բողոքելու, դատաստան խնդրելու եւ իր իրաւունքը ցուցընելու՝ վերոյիշեալ խնդրագիրը գրեց տուաւ։ Հնա՞ր է հաւատալ, որ իր անմեղութեանը վրայ վստահ եղող եւ իր պատուոյն նախանձախնդիր անձ մը այսպիսի ծանր զրպարտութեան մը ամենափոքր կասկածն անգամ իր վրայէն սրբելու համար չպոռայ, չբողոքէ, իր զրպարտիչներուն հետ չմաքառի եւ ամեն օրինաւոր միջոցներու չդիմէ։

Գ. Իսրայէլ ի՞նչ ըրաւ, յանցանքը վրան առաւ, մայրաքաղաքէս հեռանալու եւ վանք մը քաշվելով ապաշխարելու խօսք տուաւ եւ խնդրագիր մը ստորագրեց, ազատ համարձակ դուրս ելաւ Պատրիարքարանէն եւ հետեւեալ օրը գնաց բողոքական եղաւ*։

Հիմա ալ ելեր «խառն յանձնաժողովի մը ներկայութեամբ քննուիլ եւ դատուիլ մեք մեզէն կամակար պատրաստեմք» կըսէ։

Ուշ մնացիր, Գ. Իսրայէլ. այսուհետեւ ազգը ոչ յանձնաժողով կը կազմէ քեզի համար, եւ ոչ քու վրայօքդ խօսք մտիկ կընէ։ Անմեղ ես, ինքզինքդդ արդարացընելու կուզես, կը վստահիս ինքզինքիդ, գնա տեսչութեան դուռը, եւ հոն դատախազիդ հետ երես երեսի գալով դատ վարէ, պատիւ փնտրէ։ Դուն քու դատդ կորսնցուցած ես ազգին առջեւ՝ քու գլուխդ ու եկեղեցիդ ուրանալով։ Ազգը քեզ չճանչնար այսուհետեւ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հանգուցեալ Ղանիկ ամիրայի լծակից մեծապատիւ Նարգուհի տիկինը կիրակիէն երկուշաբթի լուսանալու գիշերը իւր մահկանացու ընթացքը կնքելով, հետեւեալ օրը՝ երկուշաբթի՝ յուղարկաւորութիւնը կատարվեցաւ մեծ հանդիսիւ, եւ մարմինը Օրթագիւղ իր ընտանեաց հանգստարանը թաղվեցաւ։

— Կ. Պոլսոյ բանակին չորրորդ դունդին հրաման եղաւ որ Աստրեստան երթալու պատրաստվի։

— Թուրինի ու Նարօլիի դաղղիական դեսպաններուն ձգել երթալուն լուրը՝ որ լրագրոյս առաջին երեսին մէջ ծանուցած ենք, գէշ տպդեցութիւն մը ընելով մայրաքաղաքիս մէջ, փոխանակութեանց դրամոց գիները մէկէն 'ի մէկ այնպէս բարձրացան, որ երկուշաբթի օրը Պօրսային մէջ գործողութիւն չկրցաւ ըլլալ. բայց երեքշաբթի օրը Լոնդրայէն խաղաղական հեռադրալուր մը գալով սիրտերն հանդարտիլ սկսան։ Կը հաստատեն թէ Թուրինի ու Նարօլիի դաղղիական դեսպաններուն Դաղղիա դառնալը՝ իրենց խնդրանօքն եղած է առ ժամանակեայ կերպով, եւ քաղաքական պատճառ մը չունի։

— Մայրաքաղաքիս Իմիթիսապի պաշտօնատունը օգտակար անօրէնութիւն մը ըրաւ պակաս կշռով ուտելիք վաճառողներուն դէմ։ Այսուհետեւ ով որ պակաս տալու ըլլայ, ամեն մէկ սրբատ պակասի համար մէկ արծաթ Մէճիտիէ քսան ղուրուշնոց տուգանք պիտի վճարէ։

— Իզմիրի Էնթերեսան լրագիրը լուր կուտայ թէ օգոստոս 28 ին կիրակի գիշերը յիշեալ քաղաքին մէջ կռիւ մը եղեր է տեսչութեան զինուորներուն եւ խել մը ստորին կարգի յոյներու մէջ։

Կէս գիշերուան մօտ՝ քաղաքին բոլոր սրճարանները գոցվելէն ետեւ՝ մէկը դեռ բաց մնացեր է, եւ դրանը առջեւ ալ մեծ ջահ (մաշալա) մը վառած է եղեր, որ նոյն միջոցին փչած հովին սաստկութեանը նայելով կրնար վտանգաւոր ըլլալ։

Տեսչութիւնը քանի մը անգամ կը հրաւիրէ սրճարանին վարպետը որ ջահը վերցընէ եւ խանութը գոցէ։ Սրճագործը մտիկ չըներ։ Կէս գիշերը կանցնի եւ սրճարանը դեռ բաց է եւ ջահն ալ կը վառի։ Այն ժամանակը տեսչութեան զինուորները կերթան ու ջահը իրենք մարելու կ'սկսին։ Այն միջոցին մարդ մը սրճարանէն դուրս կը յարձակի ու տեսչութեան զինուորներուն մէկուն սուրը քաշելով՝ անոնց հրամանատարը զարնել կուզէ։ Զինուորները կը բռնեն զանիկա ու բանտը տանել կուզեն։ Յանկարծ սրճարանին մէջ դտնվող մարդիկը դուրս կը վազեն աթոռակներով, փայտերով, դանակներով ու սուրերով զինեալ, եւ տեսչութեան զինուորներուն վրայ յարձակելով բռնված մարդը ազատել կուզեն։ Սկէց կռիւը կը մեծնայ, եւ ուրիշ սրիկայ յոյներ ալ վրայ կը հասնին։ Տեսչութեան զինուորներուն հրամանատարը տեսնելով որ գործը շատ պիտի դէշնայ, բռնված մարդը թող կուտայ։

Այս կռուին մէջ՝ տեսչութեան զինուոր մը վտանգաւոր կերպով կը վիրաւորվի, ուրիշ երկու զինուոր ալ դանակի հարուածներ կուտան։ Իսկ յարձակողներուն կողմէն՝ տեսչութեան զինուորն սպաննել ուզողներուն մէկը ատրճանակով կը զարնվի կը մեռնի, ուրիշ մը նալ կը վիրաւորվի։

Այս անցքին վրայ, նոյն գիշերը մինչեւ լուս զօրաց խումբեր պտրտեր են քաղաքին մէջ եւ կուսակալն ալ հետեւեալ օրը քաղաքին ամեն կողմը պտրտելով՝ բարեկարգութեան հաստատ մնալուն հրամայեր եւ խաղաղասէր բնակչաց սիրտն հանդարտեցուցեր է։

— Վանէն մեր արդոյ թղթակիցը լուր կուտայ թէ օգոստոս 7 ին իրիկունը ահագին փոթորիկ մը ելելով՝ հեղեղման անձրեւներ եկեր, եւ քաղաքին ժամ ու կէս ճամբայ հեռու Ծրվստան ըսված հայաբնակ գեղը՝ որ ձորակի մը մէջ է եղեր՝ լեռներէն դետերու պէս իջած ուղղներէն կոխվելով, տասն հայոց տուն հիմնայատակ եղեր եւ եօթն հոգի ալ խղդվեր են։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Անցեալ ուրբաթ օրը թաղուեցաւ Նառլեան Մանուկ աղան Ղալաթիա գեղին թղթապանակ (ֆէ-ղոն) մը կորսնցուցած է որուն մէջ մուրհակներ, քօնթրաթներ, եւ այլն կային։

Այս թղթապանակը գտնողին յիշեալ Մանուկ աղան 250 ղուրուշ վարձք խոստանալով՝ կը խնդրէ որ տանի Թէրշէկպէ-բազարը Քէրէքստէճիի փողոցը թիւ 14 իր մաղազան յանձնէ, եւ հոնկէց անմիջապէս ընդունի 250 ղուրուշը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Սինան օղլու Պ. Յովսէփին Գումփանիայէն առնելիք ունեցողներուն իմաց կը տրվի որ այս օրէն սկսեալ՝ մինչեւ 21 օր պարտաւորեալ են իրենց առնելիքը ապացուցանելու (խսպաթ ընելու) յիշեալ անձին Սինտիքներուն առջեւ, որոնք ամեն օր մայրաքաղաքիս շուկան Զինճիրլի խանը թիւ 1 սենեակը կը գտնվին։

8 սեպտեմբեր 1860

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Օ ՓՐԸՆՍԷԶ

Մաղ ես մտրուտ նեղվելու Քոր
Մինչեւ հիմա հնարված ջուրերուն

---

* Դատախազը՝ որ պատանի մէն էր՝ իւր դրաւոր բողոքը Ս. Պատրիարքի անդամներուն տալէն ետեւ, Ս. Պատրիարքին առջեւը հանվեր երկար բարակ հարցաքննվեր էր քանի մը եկեղեցականներու ներկայութեամբ։

* Հաւանականաբար նոյն մտօք՝ որով քանի մը տարի առաջ ալ իր մէկ ուրիշ անարժան վարմունքին պատճառաւ գնաց հռոմէական եղաւ եւ բարեսէր անձի մը միջնորդութեամբը քանի մը օր ետքը վերստին դարձաւ եկաւ, ու ասանկով իր գործած յանցանքը անպատիժ անցուց։

Մեր այս բանին ապացոյց կրնայ համարվել այս անգամ միջնորդներ խրկելը Սրբազան Պատրիարքին որ զինքը ընդունի իբրեւ եկեղեցական եւ ժամանակաւոր ապաշխարութիւն մը դնէ վրան սրուն յանձնառու պիտի ըլլայ եղեր, բայց չընդունվեցաւ։

էն ընտիր ուէն ապահովն է մազ ներկելու համար։ Մէկ անգամ ներկրվինէ դոնէ վեց ամիս կը քշէ. գործողութիւնը շատ դիւրին է եւ ամենեւին վնաս չունի։

Սկէ զատ կայ նաեւ բիծ հանելու ջուր մը՝ թէ մետաքսի, թէ բուրդի, թէ բամպակի եւ թէ մորթի ու մարմնի վրայէ։

Այս երկու ջուրերն ալ կը ծախվին Մեծ-Նոր-խանին վերի դրանը մէջ թիւ 2.Պ.Գ. Պարտիզպանեանին խանութը։

—o—

ՄԼ ՈՒԿՆԵՐԸ (ԹԱՀՏԱՊԻԹ) ԼՈՒԵՐԸ (ԲԻՐԷ) ԵՒ ԱՅԼՆ ՋԱՐԴԵԼՈՒ

ՓՈՇԻ

Այս փոշին խիստ շատ տեղ փորձված ու միշտ յաջողած է. ձձիները կէս ժամէ ետեւ անշուշտ կը սատկին։ Այս փոշին եւ անոր գործիքը կը ծախվին Մահմուտ-Փաշային վերի գլուխը թիւ 5 խանութը։

ՀԱՆԳԱՅԻՆ ՋՈՒՐԵՐ

Բժիշկներուն պատուիրած ամենն տեսակ հանքային ջուրերը՝ որոց գլխաւորները են՝ Պիսանի ջուր, Վիշիի ջուր, Պոնի ջուր, Ըսբայի ջուր, Լապասէռ, եւ այլն։ Ասոնք ամենն ալ կը ծախվին աժան գնով նոյն խանութը։

ՉԿԱՆ ԻՊՂ

Ռուն իւղ Հօլին շինածը

Աժան գինով կը ծախվի վերոյիշեալ խանութը։

ՍԻԿԱՈՒԷԹԻ ԹՈՒՂԹ

Նոր եկած թուղթ մը, որն որ խիստ ընտիր տեսակէ եւ ստամոքսի վնաս չբերող թուղթ մ'է։ Զատ՝ վրան ալ ծածկոց մը ունի որ Հայաստանը կը ներկայացընէ իր ամեն երեւելի քաղաքներովը, դետերովը, եւ այլն։

Այս թուղթը թէ հատ հատ եւ թէ տուփով կը ծախվի Նոյն թիւ 5 խանութը։ 4

—o—

Ամեն տեսակ ջղային հիւանդութիւններ բժշկելու համար օգտակար ու շատ բնտրված Էլեքտրամագնիսական գործիքները եկան եւ կը ծախուին Ս. Մ. Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկայի մաղազան, Պ՝ալաթիա։ 5

—o—

ԿԱՐ ԿԱՐԵԼՈՒ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻՔ

Այս գործիքին կարը խիստ լաւ ու ամուր է եւ ամեն տեսակ լաթերէն կըրնայ կարել անհաւատալի արագութեամբ։ Գործիքին շէնքը շատ պարզ է ու դիմացկունէ, եւ գործածութիւնն ալ խիստ դիւրին։ Կը ծախուի Պ՝ալաթիա Պանդա-Օղաղին, թիւ 2 Մաղազան։ 5

ԺԻՆՎԱՕԼ ԴԵՂԱԳՈՐԾԻՆ ԿԱԹՈՒԱԾԻ ԴԻՄ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ ԴԵՂԸ

Մէկ շիշ 10 ֆրանք — Կէս շիշ 5 ֆրանք

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՇԱԳԱՆԱԿԻՆ ՕՌՈՏ ԻՒՂԸ

Որ դոյրին փոքրով՝ ոտինն օգտակար է աղբոյ դեղն է կոնոռաձի, յօդացաւոյ (նէվրալ) եւ ջղացաւի (սինիր աղբոյ)։

Հնդկաստանի շագանակին իւղը բորբոքում ցաւ վերք կամ ուռեցք չպատճառեր. այլ միայն քսված տեղին կոգդէ՝ ցաւը փարատելով եւ ուռեցք կայնէ՝ իջեցունելով։ Ցաւը փարատելու համար՝ ոչ հիւանդութեան պատճառները կը նորոգէ, ոչ ցաւը ներս զարնել կուտայ, եւ ոչ ներսի գործարաններուն կը դպչի։ Շատ անգամ՝ ցաւը բռնելու ժամանակները (նէօվրէթ) եւ կը ձըգէ կամ կը թեթեւցընէ՝ թէ որ ցաւը դալու ժամանակէն քիչմը առաջ ամեն օր այս իւղով շփվի ցաւած տեղերը։

Վ՝էյոնիէռ

Հնդկաստանի շագանակին Էթերախառն իւղ՝ շատ տարիներէ 'ի վեր նշանաւոր եղած է կսթուածի եւ յօդացաւութեան դէմ, եւ Փարիզի Ժէնվօա դեղագործն անոր պատրաստութիւնն ու գործադրութիւնը կանոնաւորած է։

Պոլսոյ. Տարեգիր. բժշկոնեանց 1858ին, եր. 91։

Երկու առթի մէջ այս իւղին գործածութիւնը փորձելով, տեսանք որ ցաւերը փարատեցան՝ առանց հիւանդութիւնը ծանրանալու։ Ուստի այս բժշկական իւղը՝ ճշմարտապէս առողջարար զօրութիւն ունեցող կերեւի մեզ։

ՏՕՔԹԷՕՌ ՏԷՊՈՒ
Ընդհանուր տեղեկագիր. բժշկոնեանց
եր. 217, 15 սեպտեմբեր 1858։

Այս իւղը պարունակող ամեն շիշին մէկ կողմը M. G. տառերը կան, եւ միւս կողմը հետեւեալ շղագիր բառերը

Այս իւղը կը գտնվի. Փարիզ, Պօլառ փողոցը թիւ 14։ Ս. Պօլիս, Տէլլասուտա, Պրաւէ ա, Պ՝ելեց է քօմբ. Սինաբեան, Օթթօնի դեղավաճառներուն քով։ Պերութ, Ըրապ եւ Մալհէի քով։ Օտեսա, Պոհլեր դեղավաճառին քով։ 9

ԷՆԵՐԻԷՊՍԻՕՆ ՊՈՒՈՒ

INJECTION BROU

Պոռոռ անուն գաղտնիացի բժշկին հնարելը ըստ մեր որ մեջէ պարտութեան հիանդութիւնը տանի մը ատոր մեջ կը բժշկի կամ կը պահպանի։

Այս դեղը գոտերի երեքով (էհրիկա) կը գործածվի։ Վրան պարոնան գոյով վէյլանի ոտ դեղին անվրիպելի ազդեցութիւնը։

Մայրաքաղաքին քաղաքացիներուն գեղավաճառաց խանութը կը գտնվի։ Իսկ գաւառներ վաճառման դեղն է՝ Փարիզի Ռիւ Լաֆայէթ գաղտնը թիւ 33. Պ. Պոռոռի դեղարանը։

Այս դեղին հետ գաղտիներուն տեսակ մը կը տրվի՝ գործածութեան կերպերն հասկնալու համար։ 9

—o—

Ա. Լրագրերը շաբաթն անգամը կելլի հինգշաբթի օրերը։ Ամեն կողմ կրնայ պարտիզվիլ։ Պ. Պօլիս՝ Զինելի խանը Լրագրոյ գրասենեակը։ Իսկ գաւառները հոգաբարձներն են՝

ԻԶՄԻՐ՝ Յովհաննէս աղա Մաքսուդեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ՝ Մահդեսի Սոֆիա աղա Գալաշեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ՝ Պօղոս աղա Կիւրճեան
ԹՈՒՍԱԹ՝ Մահդեսի Յակոբ աղա Ղազանեան.
ԿԱՐԻՆ՝ Կարապետ պարոնէլի Զաքարեան.
ԵՐԵՎ՝ Յակոբ աղա Պալբէկեան.
ՊՈՒԹՇԱՆ՝ Յակոբ աղա Մանի.
ՊՐՈՒՍԱ՝ Պ. Թորոս Կեչէճի.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ՝ Պ. Տ. Մուրատեան.
ԹԷՔԻՐ ԴԱՂ՝ Պ. Գրիգոր Մուրատեան
ՎԱՆ՝ Պ. Մկրտիչ Տ. Էսոյեան.
ԽԱՐԲԵՐԴ՝ Պ. Գրիգոր Հաֆրեան.
ԵՐԶՆԿԱ՝ Մարտիրոս աղա Թաշճեան.
ԱՏԱՐԵԱՔԱՐ՝ Մահդեսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան.

Ուրիշ տեղերէ սարքերը՝ այս դեղերին դիմաց հետ կրնան ընդունիլ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՈ) ԳԻՆԵՐԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄԱՎ ԱՌԱՆՑ ՍԷՕՆԹՕՑԻ

6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

	Ղրշ.	
Լոնդրա 31 օր պայմանագրամ		
„ 3 ամիս „	. . . .	
Փարիզ „		
Մարսիլիա „	. . . .	
Վիէննա „		
Գրիգէս „		
Իսկ Մէմելէի հետ		
Լոնդրա	110	
Մարսիլիա	175½	

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄԱՎ

7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	121	20
Ընդլիական լիրա	132	20
Դուկատ 20 ֆրանգոց ոսկի	105	
Ռուսական բօլ-իմպերիալ	108	
Աւստրիական գուլդէն	62	20
„ Մարկ	61	20
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	25	20
„ Ընդ-մեր	24	
Հինգ ֆրանգոց արծաթ	26	10
Գարպոլեանց	20	20
Գոլընաթիս	27	20
Բիլինա	26	20
Սֆօրին	183	
Մահմուտիէ ոսկի	100	
Հինգոց դուսոց, հալարին	155	
Խալիսի բահիլիէ	45	48
Լոհամը Հէրիսե	37	40
Սեմսի		

—•—

Կ. ՊՕԼԻՍ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԱՐՄՏԻՐ

Յորեն Բոմբէյի	„	„	32
„ Իսմայիլի		„	38
„ Կալցի	„	„	35
„ Թայլան	„	„	39 40
„ Իզմիրի կոլոզ		„	18 —
„ Բոմբէյի կոլոզ		„	— —
Եգիպտացորեն Կալցի		„	19 —
„ Ընարսլոի		„	— —
Գարի Բոմբէյի		„	13 —
Բրինձ Ռիզէյ		„	3 30

Վաճառանոցիս մէջ կայ ընդհանը 80,000 էրիս յորեն եւ 15,000 էրիս գարի։

ՄԵՏԱՂԱՍ

Սեւ Ա. տոկ	ֆունտն ղրշ.	— —
„ Բ. „		— —
Մուլտան կոտ		— —
„ „		— —
Հատ երկայն ընտիր		— —
„ „ միջակ		— —
Տէմիրտէշ		— —
Պարսկատանի միջակ հօխան		— —

ԳԵՂԹԱՐԵՐԻՆ

(ԳԱՆԹԱՐԻՑԷ)

ՆԵՐՔԻՆ ՌԻՆԳ

		ղրշ. էրշ.	ղրշ. էրշ.
Էֆէն	հօխան	240	
Թէֆթիխ Էնկիլիզ		40	
Բոմբէյ (Ընտիր) Բոմբէյ		10	9
„ Լոսոցկա	„	14	13
Մէնդրասոր		25	24
Հէրէր Էնկիլիզ		7	5
Գիրոսար (Մաղբ) սեր		15	16
Մահմուտիէ Ընտ. քոռ տեսկին		280	300
Վէլիրէ ծեր հէ սեր	հօխան	25	30
Բոմպայ Իզֆէն	„		9

Զէր Ալվանէ	հօխան		8
Ամոռ (Սոռան) Վրանդիս	„	5	6
Աղ ֆօլ	„		

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խոհվի

			ՂՐՇ.
Ուլիս Ե. Վրաբ Ա. տոկ	100	հօխ 1100	1200

Շատրէ

Ընդլ. Գլ. 6—10	լիտր	320	340
Ընդլ. Հալ. էլ. Ա. տոկ.	„	265	260
		ղրշ. էրշ.	ղրշ. էրշ.
Պղնձի հօխայ		7 20	
Գարբին (գարբին)		16	
Մէնտ (Գարբինքիլ)		7 20	

Ներքինէն

Լէնտ (Զինլիգ)		140	130
Պէնկալ		հօխ.	ղրշ
Սպիտակարեղ (Իսպիտակեղ)		80	280
Որդան Կարմիր (Գարմիզ)		35	65

Մեռելային

Ընոփ (Վրալոյ)		հնդ. ղրշ	1100
Երկամ Ընդլ.			
Երկայնք (Լամա) բալարայնք,		58	62
տարակարգ։ հնդ ղրշ			
Յայնք-(Տեմիր)բէ-էրոցոռ	„		60
Տիրոտ ֆիր- 1-14		120	10

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ԳԻՆԵՐԸ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՆ 150 ՂՈՒՐՈՒՇ

ՀԱՇՈՒԵԼՈՎ

Լայնք	Երեսպա		Գին	ղրշ
2 մատ	20	Սիրուսի գլուխ	24	
հնոց	„	Սուլտանի	„	28 30
„	„	„ ծանր բուրլը		32
6 մատ	„	„	գլուխ	30 35
2 ղրոյ	„	„	„	46 48
2 „	„	Զուֆլը	„	29
հնոց	„	„	„	32 33
5 մատ	„	„		35 36

Ամերիկի վերքիրեալ

Լայնք	Երեսպա			
2 մատ	24	3	Թ. մարտ նեղ	30 33
„	„	5	„ լմ	48 53
„	„	6	„ „	56 60
„	„	6	ծանր մահուտ	69 74
Երեսպանոց	36	6	ամերիկան նեղ	60 63
5	„	8	„ լմ	80 85
„	„	7	„	70 75
7 „	28	11	„	108 110
հնոց	36	11	Թիրի տենար	110

Խոսրովեանի վերքիրեալ

Լայնք	Երեսպա		Գին
1 մատ	12	Բոլիսա գլուխ	30 35
2 ղրոյ	24	„ նիֆտե	68 70
9 մատ	„	Պուլի բեր	40
„	„	„ նիֆտե	78
հնոց	38	Վրանիսոն „	80
6 մատ	„	Խոսրով „	100 110
հնոց	40	Մարգիս „	105 110
0 մատ	„	„ „	
6 „	„	„ „	120
հնոց	37	Ներքին. „ „	
2 մատ	24	Սպինոս գլուխ	
27 „	„	Սարեն „	
6 մատ		Վրանիֆ „	
„	Եմիտէլաթ	„	
հանգոնոց		Փիտե „	

Հասարակ մանած.

			ղրշ
Սրայ մանած	8	14	20 21½
Լիտրայ			24 25

Զիրի վերքիրեալ

Լայնք	Երեսպա		Գին
7 մատ	20	Թուրանի պատմ	38 40
„ „	„	Լաֆիվերտ „	45 50
„ „	„	Ընտանեական պատմ.	
2 մատ	10	Պատմ ֆերմայիշ	
„ „	„	Զանազան Լաֆեր	

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՊՈՂԻՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԷՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ. ՀԻՆԵԼԻ ԽԱՆ